

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

นางสาวชญานุช อีนคำมา
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ

โรงเรียนผาปังวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ



คำนำ

ในปัจจุบันสภาพการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนคอยดูแลและคอยแนะนำ

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สร้างขึ้นจำนวน 8 เล่ม เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล และมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง นักเรียนต้องเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงจะส่งผลนักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนานักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและผู้สนใจ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

ชญานุช อินคำมา



สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
คำชี้แจง.....	1
คำแนะนำสำหรับครู.....	2
คำแนะนำสำหรับนักเรียน.....	3
สาระสำคัญ/จุดประสงค์การเรียนรู้.....	4
แบบทดสอบก่อนเรียน.....	5
ใบความรู้ เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย.....	8
ใบงานที่ 1.1.....	19
ใบงานที่ 1.2.....	20
แบบทดสอบหลังเรียน.....	21
บรรณานุกรม.....	24
ภาคผนวก.....	25
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน.....	26
เฉลยใบงานที่ 1.1.....	27
เฉลยใบงานที่ 1.2.....	28
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน.....	29
กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน.....	30
กระดาษคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน.....	31



คำชี้แจง

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจุดประสงค์ในการจัดทำเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่อง อาณาจักรสุโขทัย จัดทำขึ้นทั้งหมดจำนวน 8 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

เล่มที่ 2 เรื่อง พัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของอาณาจักรสุโขทัย

เล่มที่ 3 เรื่อง พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัย

เล่มที่ 4 เรื่อง พัฒนาการด้านสังคมของอาณาจักรสุโขทัย

เล่มที่ 5 เรื่อง พัฒนาการด้านศิลปวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย

เล่มที่ 6 เรื่อง พัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ของอาณาจักรสุโขทัย

เล่มที่ 7 เรื่อง ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย

เล่มที่ 8 เรื่อง ความเสื่อมอำนาจของอาณาจักรสุโขทัย

ลักษณะของเอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่ละเล่มประกอบด้วยกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดทำขึ้นนี้จะส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้ในเรื่อง อาณาจักรสุโขทัย ตลอดจนทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมีความพร้อมในการเข้าสู่การเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป



คำแนะนำสำหรับครู

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีขั้นตอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. ครูชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ให้นักเรียนทราบ
2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเอกสารประกอบการเรียนเล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
3. ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้ในเอกสารประกอบการเรียน เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนา อาณาจักรสุโขทัย ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน
4. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เอกสารประกอบการเรียนเล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย เพื่อประเมินผลหลังเรียน
5. ครูสังเกตพฤติกรรมการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และบันทึกผล
6. ครูตรวจและบันทึกผลการทำงานของนักเรียนลงในแบบเก็บคะแนน





คำแนะนำสำหรับนักเรียน

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. นักเรียนฟังคำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากครูผู้สอนให้เข้าใจ
2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เอกสารประกอบการเรียนเล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
3. นักเรียนศึกษาใบความรู้ในเอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน ตั้งแต่หน้าแรก จนถึงหน้าสุดท้าย
4. เมื่อพบคำชี้แจงหรือคำถามในแต่ละใบงาน ให้นักเรียนอ่านอย่างละเอียดและทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วน
5. ส่งใบงานเพื่อให้ครูผู้สอนตรวจบันทึกผล
6. เมื่อปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกใบงานแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อประเมินผลการเรียนรู้
7. การผ่านเกณฑ์การประเมินแบบทดสอบและใบงาน ต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80
8. เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ใช้เวลาในการเรียน 2 ชั่วโมง





สาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้

สาระสำคัญ

ดินแดนของประเทศไทยก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรขอมเจริญรุ่งเรือง มีการแผ่ขยายอิทธิพลครอบคลุมดินแดนสุวรรณภูมิ อาณาจักรขอมเสื่อมอำนาจลงในปลายพุทธศตวรรษที่ 18 กลุ่มคนไทยที่เคยกระจัดกระจายและเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอม พยายามตั้งตัวเป็นอิสระ ก้าวขึ้นสู่การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี และพัฒนาความเจริญในด้านต่าง ๆ สืบมา

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยได้ (K)
2. บอกเหตุการณ์สำคัญในการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยได้ (K)
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยได้ (P)
4. มีความซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน (A)



เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย



แบบทดสอบก่อนเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
จำนวน 10 ข้อ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
คะแนนเต็ม 10 คะแนน

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ลงในช่องว่าง ☐ ของกระดาษคำตอบ
ที่กำหนดให้โดยเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

- รายชื่อใดไม่ใช่พระนามของกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงแห่งอาณาจักรสุโขทัย
 - พ่อขุนศรีนาวนำถม
 - พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - สมเด็จพระยาเลอไทย
 - สมเด็จพระขุนบานเมือง
- ปัจจัยภายนอกที่เกื้อหนุนต่อการสถาปนากรุงสุโขทัยคือข้อใด
 - คนไทยรักอิสระ
 - คนไทยมีผู้นำที่เข้มแข็ง
 - ความเหมาะสมของทำเลที่ตั้ง
 - ขอมขยายอำนาจและอาณาเขตออกไปไกล
- เหตุใดการสร้างปราสาทหรือเทวสถานของขอมจึงทำให้ขอมเสื่อมอำนาจลง
 - เพราะดวงเมืองของขอมขัดต่อเทวสถาน
 - เพราะต้องใช้แรงงานและเงินจำนวนมากในการสร้าง
 - เพราะประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการสร้างเทวสถาน
 - เพราะคนไทยสามารถแทรกซึมเป็นคณงานมาเป็นไส้ศึกได้
- ข้อใดคือหลักฐานสำคัญที่สุดในการศึกษาประวัติศาสตร์
 - ศิลาจารึก
 - ตำราเรียน
 - จดหมายเหตุ
 - บันทึกตำนาน



5. พ่อขุนผาเมืองมีความสำคัญต่ออาณาจักรสุโขทัยอย่างไร
 - ก. เป็นบุตรของพ่อขุนศรี
 - ข. เป็นผู้ร่วมทำสงครามขับไล่ขอม
 - ค. เป็นบุตรเขยของอาณาจักรขอม
 - ง. เป็นผู้ต้านอิทธิพลของพ่อขุนบางกลางหาว
6. การสถาปนากรุงสุโขทัยเกิดจากวิธีใด
 - ก. กลุ่มคนไทยรวมตัวต่อต้านอิทธิพลของพม่า
 - ข. กลุ่มคนไทยและมอญอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน
 - ค. กลุ่มคนไทยรวมตัวตั้งตนเป็นอิสระไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจขอม
 - ง. กษัตริย์ขอมมอบอำนาจให้พ่อขุนผาเมืองมาสถาปนากรุงสุโขทัย
7. ชื่อใดเป็นพระนามเดิมของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - ก. ขุนศรีราม
 - ข. ขุนสามชน
 - ค. ขุนรามราช
 - ง. ขุนศรีสัชนาลัย
8. เมืองที่มีพัฒนาการมาจากเมืองเชลียงคือชื่อใด
 - ก. ตาก
 - ข. สุโขทัย
 - ค. ศรีสัชนาลัย
 - ง. กำแพงเพชร
9. ผู้ทรงนิพนธ์ เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง คือพระมหากษัตริย์พระองค์ใด
 - ก. พระยาเลอไทย
 - ข. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - ค. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - ง. พระมหาธรรมราชา (ลิไทย)
10. ชื่อใดคือหลักฐานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
 - ก. จารึกวัดศรีชุม
 - ข. พงศาวดารศรีอยุธยา
 - ค. ตำนานเมืองเงินยางเชียงแสน
 - ง. จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช



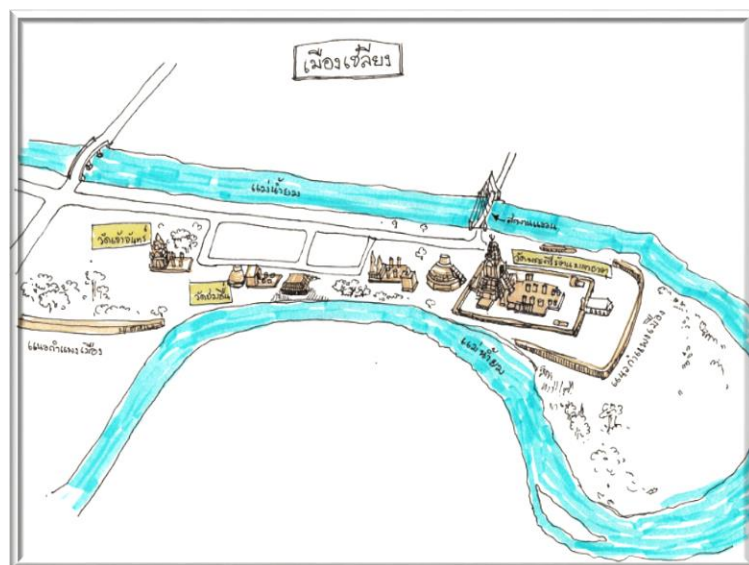


ใบความรู้ เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

อาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำยม เป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรมหลายแขนง และมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 200 ปี ก่อนที่จะถูกผนวกรวมเข้ากับอาณาจักรอยุธยาใน พ.ศ. 2006

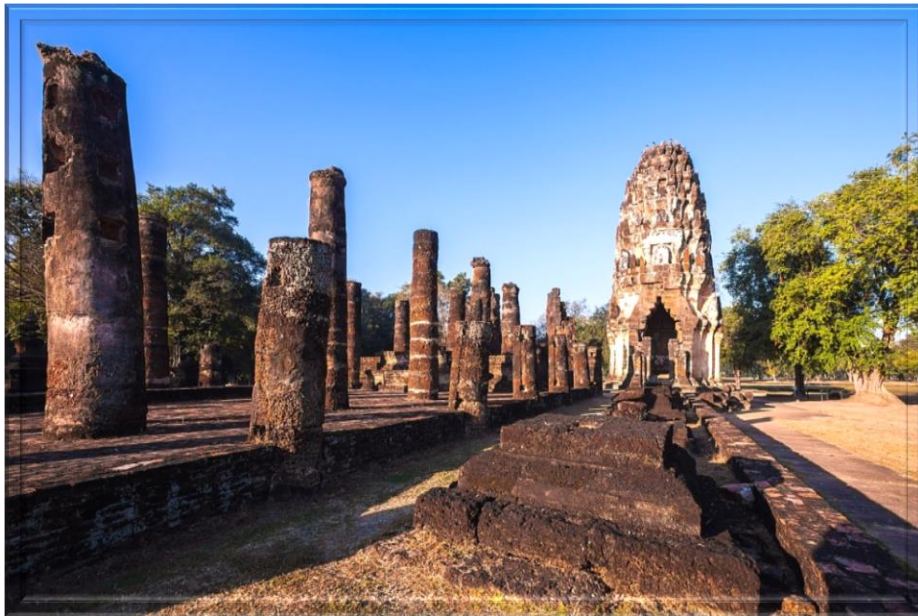
ก่อนการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย จากข้อความในหลักศิลาจารึกหลักที่ 2 ที่ค้นพบที่วัดศรีชุม ได้พบข้อความที่บันทึกไว้ราวพุทธศตวรรษที่ 17 ว่ามีคนไทยกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของพ่อขุนศรีนาวนำถม ได้สร้างศูนย์กลางอำนาจของชุมชนขึ้นที่เมืองเชลียง ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยมบริเวณที่ลำน้ำไหลโค้งขนานบสองด้าน ต่อมาพ่อขุนศรีนาวนำถมได้ขยายอำนาจจากเมืองเชลียงเข้าไปในเมืองสุโขทัยที่ตั้งอยู่บริเวณห้วยแม่โจน แล้วปกครองเมืองทั้งสองในเวลานั้น ปรากฏชื่อในหลักศิลาจารึกที่ 2 ว่า “นครสองอัน” ซึ่งหมายถึงเมืองสุโขทัยและเมืองเชลียงอันเป็นนครหรือเมืองสำคัญขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำยม



ภาพที่ 1.1 แผนที่ตั้งเมืองเชลียงเก่า

ที่มา : <http://monkeynumber4.blogspot.com> (2558 : ออนไลน์)

จากศิลาจารึกวัดศรีชุมหลักที่ 2 กล่าวว่าเมืองสุโขทัยและศรีสัชชนาลัยในสมัยของพ่อขุนศรีนาวนำถม มีความสัมพันธ์กับเมืองตาก เมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ เมืองพะเยา ตลอดจนถึงเมืองต่าง ๆ แถบลุ่มแม่น้ำโขง ถึงแม้ว่าในตอนนั้นพ่อขุนศรีนาวนำถม จะมีอำนาจอยู่ที่เมืองศรีสัชชนาลัย แต่ก็ไม่มีความมั่นคงทางการเมือง ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถควบคุมเมืองสุโขทัย ซึ่งเป็นเมืองคู่กันที่ตั้งอยู่ทางด่านใต้และมีอาณาเขตกว้างขวางกว่าได้เท่าใดนัก ครั้นเมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมสิ้นพระชนม์ลง จึงเป็นเหตุให้ชนชาติเขมรที่อาศัยอยู่ในเมืองสุโขทัยซึ่งมีตำแหน่งเพียงโหลยลำพองได้รวบรวมกำลังพรรคพวกตนยึดเมืองสุโขทัยไว้ได้ นับเป็นการสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองปกครองของพ่อขุนศรีนาวนำถม



ภาพที่ 1.2 วัดพระพายหลวง ที่ตั้งชุมชนเดิมของแคว้นแคว้นสุโขทัย
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 55)

พ่อขุนผาเมืองเป็นเจ้าเมืองรัต พระราชโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม อภิเษกสมรสกับนางสุขธรรมาเทวี พระราชธิดาของกษัตริย์เขมรและได้รับพระราชทานพระแสงขรรค์ชัยศรีซึ่งเป็นเครื่องแสดงอำนาจอาญาสิทธิ์และได้รับพระราชทานนามจากกษัตริย์เขมรว่า กมรเตง อัญศรีอิทรพดินทราทิตย์ ได้ร่วมมือกับพ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองบางยาง พระสหาย พร้อมด้วยประชาชนผู้กล้าหาญของชาติไทย นำกำลังคนไทยขับไล่ขอมสบาดโหลยลำพองออกไปจากเมืองสุโขทัยได้สำเร็จในปี พ.ศ. 1781 แต่ด้วยเหตุที่พ่อขุนผาเมืองมีมติเป็นธิดาของกษัตริย์ขอม แม้จะทำการชิงอำนาจได้ ก็เกรงข้อครหาว่าขุนผาเมืองนั้น

จะชิงอำนาจกลับไปให้กษัตริย์เขมร คือ พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ดังนั้นจึงพระราชทาน พระแสงขรรค์ชัยศรีและพระนามที่ได้รับจากกษัตริย์เขมรแก่พ่อขุนบางกลางหาวและ สถาปนาขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 1792 เป็นปฐมกษัตริย์พระองค์แรกแห่งราชวงศ์พระร่วง ทรงพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์”



ภาพที่ 1.3 ศิลาลาจารวัดศรีชุม

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 61)

ต่อมาพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้มีโอรส 2 พระองค์ เสวยราชสมบัติในอาณาจักร สุโขทัยต่อจากพระองค์ คือ พ่อขุนบานเมือง กับพ่อขุนรามคำแหงมหาราช อาณาจักร สุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองมาตลอดมีราชวงศ์ปกครองสุโขทัยสืบต่อมาเป็นเวลาประมาณ

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย



200 ปี โดยมีพระมหากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงปกครองถึง 9 พระองค์ ลำดับรัชกาลได้ดังต่อไปนี้

ลำดับ	รายพระนามพระมหากษัตริย์	ปีที่ครองราชย์	ปีที่สวรรคต
1	พ่อขุนศรีอินทราทิตย์	ราว พ.ศ. 1792	ไม่ปรากฏหลักฐาน
2	พ่อขุนบานเมือง	ไม่ปรากฏหลักฐาน	ราว พ.ศ. 1822
3	พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	ราว พ.ศ. 1822	พ.ศ. 1841
4	พระยาเลอไทย	พ.ศ. 1841	พ.ศ. 1866
5	พระยาจวนนำถม	พ.ศ. 1866	พ.ศ. 1890
6	พระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย)	พ.ศ. 1890	พ.ศ. 1911
7	พระมหาธรรมราชาที่ 2	พ.ศ. 1911	พ.ศ. 1942
8	พระมหาธรรมราชาที่ 3 (ไสลิไทย)	พ.ศ. 1943	พ.ศ. 1962
9	พระมหาธรรมราชาที่ 4 (บรมปาล)	พ.ศ. 1962	พ.ศ. 1981

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 47)

ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี

ในพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรสุโขทัยได้รับการสถาปนาเป็นราชธานี อาณาจักรสุโขทัยกลายเป็นอาณาจักรที่มีความเข้มแข็ง มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว เนื่องจากปัจจัยเกื้อหนุน 2 ประการคือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน

1. ความเหมาะสมในทำเลที่ตั้งของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมีอาณาเขตกว้างขวาง สมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม มีแม่น้ำยมไหลผ่าน ทำให้การคมนาคมสะดวก สามารถติดต่อกับหัวเมืองต่าง ๆ ได้โดยง่าย อีกทั้งสุโขทัยยังตั้งอยู่ห่างไกลศูนย์กลางอำนาจของขอม ทำให้สุโขทัยสามารถแยกตนเป็นอิสระได้ง่าย

2. สุโขทัยมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ในสมัยการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย ผู้นำที่มีความสามารถ มีความรอบคอบและเฉลียวฉลาด ทั้งยังกล้าหาญและเข้มแข็งนั้นมีด้วยกัน 2 พระองค์ คือ พ่อขุนผาเมืองและพ่อขุนบางกลางหาว โดยทั้ง 2 พระองค์ได้ร่วมมือกันขับไล่ขอมออกจากสุโขทัย ให้คนไทยได้รับอิสรภาพไม่ต้องเป็นเมืองขึ้นของใคร

3. คนไทยมีความรักในอิสระ เพราะนิสัยคนไทยไม่ชอบโดนกดขี่ข่มเหงหรือถูกบังคับ จึงเป็นสาเหตุให้คนไทยในอาณาจักรสุโขทัยแยกตนเป็นอิสระได้สำเร็จ

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย

โดยการร่วมมือกันของพ่อขุนผาเมืองและพ่อขุนบางกลางหาวขับไล่ขอมออกไป

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่เกื้อหนุนต่อการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย คือ

1. ขอมมักจะรุกรานและแผ่อำนาจเข้าไปในอาณาจักรอื่น ๆ ต้องทำสงครามรบพุ่งเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะกับอาณาจักรจามปา กษัตริย์ขอมต้องทำสงครามยึดเยื้อหลายรัชกาล ต้องเสียกำลังคน เสี่ยงอาหาร ทรัพยากรและขาดการทำนุบำรุงบ้านเมือง ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจประชาชนท้อแท้เบื่อหน่าย

2. การที่ขอมขยายอาณาเขตออกไปไกล ทำให้ไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้อย่างถาวร แม้จะแก้ปัญหาโดยตั้งเมืองใหญ่ให้เป็นศูนย์อำนาจ เช่น ลพบุรี สุโขทัย แต่การปกครองก็มิได้มีประสิทธิภาพในที่สุดก็ไม่สามารถรักษาอำนาจของคนในดินแดนชาติอื่นที่ตนยึดครองไว้ได้

3. การสร้างปราสาทหรือเทวสถาน วัไประดิษฐานศิวลึงค์ เพื่อการบูชา และการสร้างสาธารณูปโภคของกษัตริย์แต่ละพระองค์ ก็เป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้ขอมเสื่อมอำนาจ เพราะต้องใช้แรงงาน ใช้ทรัพยากรและเสบียงอาหารจำนวนมากมาย ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจทำให้ต้องเก็บภาษีจากประชาชนมากขึ้น ประชาชนจึงไม่ร่วมมือกับทางราชการ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ อาณาจักรขอมจึงเสื่อมลง เปิดโอกาสให้คนไทยได้ร่วมกันกำจัดอำนาจอิทธิพลของขอมได้สำเร็จ

พระมหากษัตริย์องค์สำคัญของอาณาจักรสุโขทัย

พระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัยหลายพระองค์ทรงมีพระราชกรณียกิจที่เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นปึกแผ่นของอาณาจักร ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎร และอาณาจักรปรากฏหลักฐานอย่างเด่นชัด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงเล่าพระราชประวัติของพระองค์ด้วยพระองค์เองว่า “พ่อกูชื่อศรีอินทราทิตย์ แม่กูชื่อนางเสือง พี่กูชื่อบานเมือง กูมีพี่น้องท้องเดียวกันห้าคน ผู้ชายสามผู้หญิงสอง พี่เผื่อผู้ย้ายตายจากเผื่อ เตียม แต่ยังเล็ก...” ข้อความดังกล่าวไม่ระบุว่าทรงพระราชสมภพเมื่อใด นักประวัติศาสตร์ได้สันนิษฐานว่า พระองค์พระราชสมภพประมาณปีจอ จุลศักราช 600 (พ.ศ. 1781) หรือปีกุล จุลศักราช 601 (พ.ศ. 1782) เพราะตามพงศาวดารเมืองเหนือ เช่น พงศาวดารโยนกกล่าวว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นพระสหายรุ่นราวคราวเดียวกับ พ่อขุนมั่งราย เจ้าเมืองเชียงใหม่และพ่อขุนงำเมือง เจ้าเมืองพะเยา และเป็นศิษย์ร่วมอาจารย์เดียวกัน คือทรงศึกษาอยู่ในสำนักสุกกทันตฤาษี ณ เมืองละโว้ (ลพบุรี) พงศาวดารและจดหมายเหตุเมืองเหนือระบุว่า พ่อขุนมั่งรายสมภพในปีกุน จุลศักราช 601 (พ.ศ. 1782) และ พ่อขุนงำเมืองสมภพในปีจอจุลศักราช 600 (พ.ศ. 1781)



ภาพที่ 1.4 อนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช จังหวัดสุโขทัย
ที่มา : <http://place.thai-tour.com/sukhotha>. (2556 : ออนไลน์)

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงมีพระนามเดิมว่าขุนรามราช เมื่อทรงพระชนมายุได้ 19 ปี ได้ช่วยพระราชบิดาออกสู้รบในการสงครามกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ซึ่งยกทัพมาตีเมืองตาก ทรงเป็นนักรบที่เข้มแข็งสามารถเข้าชนช้างชนะขุนสามชน พวกเมืองฉอดจึงแตกพ่ายไป พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จึงให้พระนามแก่ขุนรามราช “พระรามคำแหง” ซึ่งหมายความว่า “พระรามผู้เข้มแข็ง” หรือ “เจ้ารามผู้เข้มแข็ง” ดังข้อความความในตอนหนึ่งในศิลาจารึกหลักที่ 1 ที่ว่า “...เมื่อกูขึ้นใหญ่ได้สืบเก้าเข้าขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดมาตีเมืองตาก พ่อกูไปรบ ขุนสามชนหัวซ้าย ขุนสามชนซ้ายมาหัวขวา ขุนสามชนเคลื่อนเข้าไพร่ฟ้าหน้าใสพ่อกู หนีญญ่ายพ่ายจแฉ่น กุบหนี กูชี้ช้างแบกพล กูขับเข้าก่อนพ่อกู กูต่อช้างด้วยขุนสามชน ตนก็พุ่งช้างขุนสามชนตัวชื่อมาสเมืองแพ้ขุนสามชนพ่ายหนีพ่อกูจึงขึ้นชื่อกู พระรามคำแหง...”

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงเป็นกุลบุตรที่ดีอยู่ในโอวาทของพระราชบิดา พระราชมารดา และทรงเป็นพระอนุชาที่จงรักภักดีต่อขุนบานเมืองพระเชษฐา ดังข้อความในศิลาจารึกหลักที่ 1 ที่ว่า “...กูบ่าเรอพ่อกู กูบ่าเรอแม่แม่กู กูได้ตัวเนื้อปลา กูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากส้มหมากหวานอันใดกินอร่อยกินดี กูเอามาแก่พ่อกู กูไปที่บ้านพ่อแม่เมืองได้ช้างไต้วง ได้ปั่วไต้นางไต้เงื่อนไต้ทองกูเอามาเวนแก่พ่อกู พ่อกูตาย ยังพี่กู กูพรำบ่าเรอแก่พี่กู...”

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เป็นรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์พระร่วงในราวปี พ.ศ. 1822 รัชสมัยของพระองค์ บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งกว่ารัชกาลใด ๆ ในราชวงศ์พระร่วงราชอาณาจักรแผ่ขยายไปอย่างกว้างขวางประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้าที่เรียกกันว่า “ไพร่ฟ้าหน้าใส” การพาณิชย์เจริญก้าวหน้า ทรงทำนุบำรุงศิลปวิทยาการให้เจริญรุ่งเรืองหลายประการ

2. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์

ชีวิตในเยาว์วัยของผู้สถาปนากรุงสุโขทัย อันเป็นองค์ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงพระองค์นี้ไม่เป็นที่ปรากฏชัด ณ ที่แห่งใด ในศิลาจารึก ตำนาน พงศาวดารและจดหมายเหตุต่าง ๆ ก็ไม่ได้กล่าวถึงปฐมวัยของผู้นำคนไทยผู้นี้ไว้ที่ใด คงมีเพียงหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งพระเถระแห่งล้านนาไทย ชื่อ พระรัตนปัญญาเถระ แต่งขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2061 – 2071 พูดถึงอย่างย่อ ๆ ว่า “...เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วได้ 1800 ปี จุลศักราช 618 มีกษัตริย์องค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า โรจราช ครองราชสมบัติอยู่ในเมืองสุโขทัย ประเทศสยาม ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของชมพูทวีป...

ได้ยินว่า ที่ตำบลบ้านโค ยังมีชายคนหนึ่งรูปร่าง มีกำลังมากท่องเที่ยวอยู่ในป่า มีนางเทพธิดาองค์หนึ่ง เห็นชายคนนั้นแล้วใคร่จะร่วมสังวาสด้วย จึงแสดงมายาหญิง ชายคนนั้นก็ร่วมสังวาสกับนางเทพธิดาองค์นั้น เนื่องจากการร่วมสังวาสของเขาทั้งสองนั้น จึงเกิดบุตรชายคนหนึ่งและบุตรชายคนนั้นมีกำลังมาก รูปร่าง เพราะฉะนั้นชาวบ้านทั้งปวง จึงพร้อมใจกันทำราชาภิเษกบุตรชายคนนั้น บุตรชายซึ่งครองราชสมบัติในเมืองสุโขทัยนั้น ปรากฏพระนามในครั้งนั้นว่า โรจราช ภายหลังปรากฏพระนามว่า พระเจ้าล่อ่ง...”

พระเจ้าโรจราชสมัย พ.ศ. 1800 นั้น คือ พ่อขุนบางกลางหาว ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง ในศิลาจารึกเรียกว่า ศรีอินทราทิตย์บ้านโค นั้นอาจเป็นบ้านโค่น หรือเมืองบางคนที่ในเขต จังหวัดกำแพงเพชร พระเจ้าล่อ่งก็คือ พระร่วง

แม้จะเป็นหลักฐานที่ค่อนข้างเลือนลอย ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา สถานที่หรือตัวบุคคล แต่ชนกาลมาลีปกรณ์ เขียนขึ้นหลังเหตุการณ์นั้นประมาณ 200 ปี ซึ่งไม่ใช่ระยะเวลาที่ห่าง จนเกินไปนัก จึงน่าจะมีเค้าความเป็นจริงปะปนอยู่บ้างแม้อาจไม่ใช่ทั้งหมด พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ปรากฏชัดในประวัติศาสตร์สุโขทัย หลายหลักโดยเฉพาะหลักที่ 2 หรือหลักวัดศรีชุม กล่าวว่า ก่อนที่จะได้เป็นกษัตริย์ครองสุโขทัยนั้น ได้เป็นผู้นำคนไทยกลุ่มหนึ่งมีชื่อว่าพ่อขุนบางกลางหาว และเมื่อระหว่างปี พ.ศ. 1762 - 1781 ได้ร่วมมือกับพ่อขุนผาเมือง ผู้นำคนไทยที่สำคัญอีกคนหนึ่ง นำกำลังทหารเข้ายึดเมืองสุโขทัยจากขอมสบาดโขลญลำพง แล้วสถาปนาสุโขทัยเป็นอาณาจักรของคนไทย

เชื่อกันว่า อาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยในรัชสมัยนี้ ทางทิศเหนือจดเมืองแพร่ทิศใต้จดนครสวรรค์ (พระบาง) ทิศตะวันตกจดเมืองตาก ทิศตะวันออกจดจังหวัดเพชรบูรณ์ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สวรรคตในปีใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด

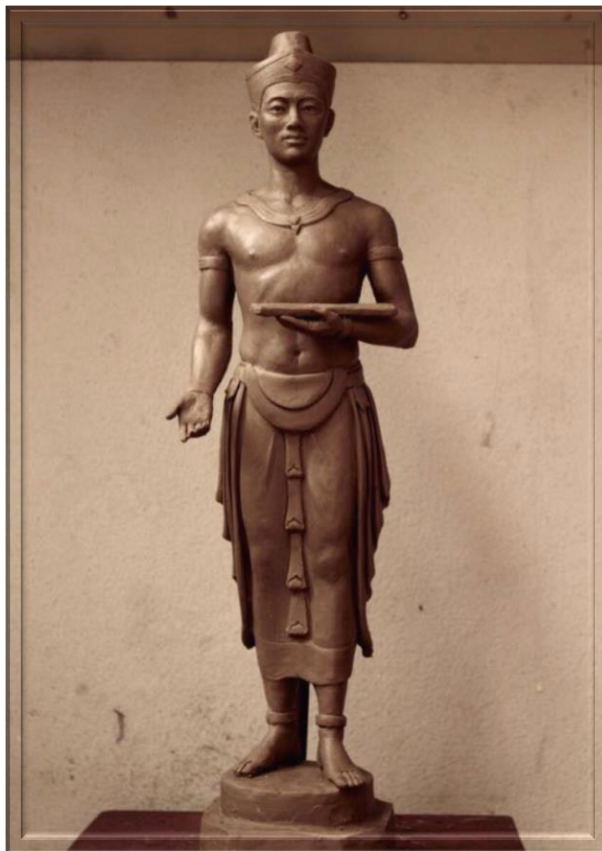


ภาพที่ 1.5 อนุสาวรีย์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
ที่มา : <http://info.dla.go.th>. (2556 : ออนไลน์)

3. พระมหาธรรมราชาลิไท (พระมหาธรรมราชาที่ 1)

พระมหาธรรมราชาลิไท เป็นโอรสของพ่อขุนเลอไท และเป็นนัดดาของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระราชประวัติในช่วงปฐมวัย ไม่ปรากฏ ใด ๆ แต่เมื่อทรงพระเจริญวัยแล้วศิลาจารึกสุโขทัยหลายหลักกล่าวถึงเรื่องราวของพระองค์แม้จะไม่สมบูรณ์แต่ก็พอทราบเรื่องราวได้ว่า พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ได้ทรงศึกษาศิลปศาสตร์แขนงต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองในขณะนั้นต้องเรียนต้องศึกษาได้อย่างแตกฉาน และชำนาญยิ่ง และทรงปกครองเมืองศรีสัชนาลัย ในฐานะองค์อุปราชหรือรัชทายาทเมืองสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ. 1882 และขณะที่ดำรงพระราชสริยยศเป็นรัชทายาท ที่เมืองศรีสัชนาลัยนี้เอง ได้ทรงพระราชนิพนธ์ เรื่องไตรภูมิพระร่วง วรรณคดีชิ้นแรกของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 1888 หนังสือเรื่องนี้แม้ผู้รจนาได้กล่าวไว้ในบางแผนกว่า เพื่อจะเทศนาแก่พระมารดา

ของพระองค์ แต่เป็นประกาศนียบัตรที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถในความรอบรู้เรื่อง พระพุทธศาสนาอย่างยอดเยี่ยมเป็นวิทยานิพนธ์ที่ก้าวล้ำหน้าสมบูรณ์แบบ เพราะที่มี ข้ออ้างอิงที่เป็นระบบโดยทรงค้นคว้ามาจากคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา ถึง 34 เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง นอกจากจะให้เนื้อหาสาระทางพระพุทธศาสนา อันเปี่ยมหมายของผู้รจนา แล้ว ยังให้ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภูมิศาสตร์ ของโลกที่คนไทยรู้จักกันในสมัยนั้นถือการแบ่งทวีปทั้ง 4 อันมี ชมพูทวีป บพวิเทหะ อุตตรกुरुและกมรโคยานี



ภาพที่ 1.6 รูปปั้นพระมหาธรรมราชาที่ 1 วัดบรมธาตุนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร
ที่มา : <http://info.dla.go.th>. (2556 : ออนไลน์)

หลังจากทรงเป็นรัชทายาทครองเมืองศรีสัชนาลัยอยู่ 8 ปี จึงเสด็จมาครอง สุโขทัยเมื่อปี พ.ศ. 1890 โดยต้องใช้กำลังทหารเข้ามายึดอำนาจเพราะที่สุโขทัยหลังสิ้น รัชกาลพ่อขุนงำนำถมแล้วเกิดการกบฏการสืบทอดบัลลังก์ไม่เป็นไปตามครรลองครองธรรม เมื่อกลับมาครองราชสมบัติสุโขทัยแล้ว พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ พระองค์นี้ คือ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ เพราะสุโขทัย

หลังรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแล้วบ้านเมืองแตกแยกแคว้นหลายแคว้นใน
ราชอาณาจักรแยกตัวออกห่างไป ไม่อยู่ในบังคับบัญชาสุโขทัยต่อไป

พญาลิไททรงคิดจะรวบรวมให้กลับคืนดังเดิม แต่ก็ทรงทำไม่สำเร็จ นโยบาย
การปกครองที่ใช้ศาสนาเป็นหลักรวมความเป็นปึกแผ่นจึงเป็นนโยบายหลักในรัชสมัยนี้
ทรงสร้างเจดีย์ที่นครชุม (เมืองกำแพงเพชร) สร้างพระพุทธรูปชินราชที่พิษณุโลก และเมื่อ
พ.ศ. 1805 ทรงออกผนวช การที่ทรงออกผนวช นับว่าทำความมั่นคงให้พุทธศาสนา
มากขึ้น ดังกล่าวแล้วว่า หลังรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแล้ว บ้านเมืองแตกแยก
วงการสงฆ์เองก็แตกแยก แต่ละสำนักแต่ละเมืองก็ปฏิบัติแตกต่างกันออกไป เมื่อผู้นำทรงมี
ศรัทธาแรงกล้าถึงขั้นออกบวช พสกนิกรทั้งหลายก็คล้อยตามหันมาเลื่อมใสตามแบบอย่าง
พระองค์ กิตติศัพท์ของพระพุทธศาสนาในสุโขทัยจึงเลื่องลือไปไกล พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่
หลายรูปได้ออกไปเผยแผ่ธรรมในแคว้นต่าง ๆ เช่น อโยธยา หลวงพระบาง เมืองน่าน
พระเจ้ากือนา แห่งล้านนาไทย ได้นิมนต์พระสมณะเถระไปจากสุโขทัย เพื่อเผยแผ่ธรรม
ในเมืองเชียงใหม่

พระมหากษัตริย์ราชที่ 1 หรือพญาลิไท มีมเหสีชื่อพระนางศรีธรรม
มีโอรสสืบพระราชบัลลังก์ต่อมาคือ พระมหากษัตริย์ราชที่สอง ปีสวรรคตของกษัตริย์
พระองค์นี้ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัด แต่คงอยู่ในระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 1921 – 1927

สรุปได้ว่า อาณาจักรสุโขทัยก่อนที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ราชวงศ์พระร่วง
จะปกครองเมืองสุโขทัยนั้น พ่อขุนศรีนาวนำถมได้ปกครองอยู่เมืองเชลียง ดินแดนของ
พ่อขุนศรีนาวนำถมครอบคลุมไปถึงศรีสัชนาลัยและสุโขทัย ลำพูน เมืองฉอด แต่ละเมือง
มีอิสระในการปกครองและหลายเมืองมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ เมื่อพ่อขุนศรี
นาวนำถมสิ้นพระชนม์ ขอมสบาดโขลญลำพง ซึ่งเป็นขุนนางขอมได้ยึดเมืองศรีสัชนาลัย
และสุโขทัย พระโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม คือ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดกับสหาย
คือ พ่อขุนบางกลางหาวได้ช่วยกันปราบขอมสบาดโขลญลำพง ยึดเมืองสุโขทัยและเมือง
ศรีสัชนาลัยได้ และมอบให้พ่อขุนบางกลางหาวปกครองเป็นองค์ปฐมกษัตริย์แห่งสุโขทัย
ใช้พระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ การสถาปนาสุโขทัยเป็นราชธานี สาเหตุหนึ่งน่าจะมา
จากการที่สุโขทัยมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมในการติดต่อกับชุมชนภายนอก มีแม่น้ำไหลผ่าน
จึงทำให้สุโขทัยเป็นศูนย์กลางการค้าทั้งทางบกและทางน้ำได้เป็นอย่างดี อาณาจักรสุโขทัย
เจริญรุ่งเรืองในเวลาต่อมา



ใบงานที่ 1.1

เรื่อง การสถาปนากรุงสุโขทัย

คำชี้แจง หลังจากศึกษาเนื้อหาในใบความรู้ที่ 1 แล้วให้จับคู่ข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน
โดยนำตัวอักษร (ก, ข, ค...) ด้านขวามือมาใส่หน้าลำดับข้อ (1, 2, 3...)
ด้านซ้ายมือ (10 คะแนน)

- | | |
|---|-------------------------------|
| _____ 1. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ | ก. เมืองสุโขทัยและเมืองเชลียง |
| _____ 2. พ่อขุนนาวนำถุม | ข. เมืองศรีสัชนาลัย |
| _____ 3. นครสองอัน | ค. เมืองฉอด |
| _____ 4. พ่อขุนผาเมือง | ง. อาณาจักรขอม |
| _____ 5. โขลญลำพอง | จ. เมืองสุโขทัย |
| _____ 6. การสร้างปราสาทและเทวสถาน
จำนวนมาก | ฉ. ขุนนางขอม |
| _____ 7. ขุนสามชน | ช. เมืองเชลียง |
| _____ 8. วัดศรีชุม | ซ. เมืองบางคนที่ |
| _____ 9. บ้านโคน | ณ. ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง |
| _____ 10. พระยาลิไทย | ญ. เมืองราด |



เกณฑ์การให้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

เกณฑ์ผ่านการประเมินผล นักเรียนทำได้ตั้งแต่ 8 คะแนนขึ้นไป



ใบงานที่ 1.2

เรื่อง การสถาปนากรุงสุโขทัย

คำชี้แจง หลังจากศึกษาเนื้อหาในใบความรู้ที่ 1 แล้วตอบคำถามต่อไปนี้ (10 คะแนน)

1. พระแสงขรรค์ชัยศรี ถือเป็นเครื่องหมายแสดงสิ่งใด
ตอบ.....
2. ใครคือผู้ที่ครองเมืองบางยาง
ตอบ.....
3. พระยาลิไทยมีพระมเหสีพระนามว่าอะไร
ตอบ.....
4. พระยาลิไทยมีนโยบายในการปกครองโดยใช้อะไรเป็นหลักในการปกครอง
ตอบ.....
5. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดการปกครองสมัยก่อนจึงใช้ศาสนาเป็นหลักในการปกครอง
ตอบ.....
6. พระโอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์คือใคร
ตอบ.....
7. ราชวงศ์พระร่วงมีพระมหากษัตริย์ปกครองสุโขทัยกี่พระองค์
ตอบ.....
8. ผู้ที่ประทานพระแสงขรรค์ชัยศรีแก่พ่อขุนผาเมืองคือใคร
ตอบ.....
9. พ่อขุนมั่งราย และพ่อขุนงำเมือง เป็นพระสหายกับพระองค์ใดในราชวงศ์พระร่วง
ตอบ.....
10. เพราะเหตุใดพ่อขุนศรีอินทราทิตย์จึงให้ชื่อขุนรามราช เป็น รามคำแหง
ตอบ.....

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

เกณฑ์ผ่านการประเมินผล นักเรียนทำได้ตั้งแต่ 8 คะแนนขึ้นไป





แบบทดสอบหลังเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
จำนวน 10 ข้อ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
คะแนนเต็ม 10 คะแนน

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ลงในช่องว่าง ☐ ของกระดาษคำตอบ
ที่กำหนดให้โดยเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

- ข้อใดคือหลักฐานสำคัญที่สุดในการศึกษาประวัติศาสตร์
 - ศิลาจารึก
 - ตำราเรียน
 - จดหมายเหตุ
 - บันทึกตำนาน
- รายชื่อใดไม่ใช่พระนามของกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงแห่งอาณาจักรสุโขทัย
 - พ่อขุนศรีนาวนำถม
 - พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - สมเด็จพระยาเลอไทย
 - สมเด็จพระขุนบานเมือง
- ปัจจัยภายนอกที่เกื้อหนุนต่อการสถาปนากรุงสุโขทัยคือข้อใด
 - คนไทยรักอิสระ
 - คนไทยมีผู้นำที่เข้มแข็ง
 - ความเหมาะสมของทำเลที่ตั้ง
 - ขอมขยายอำนาจและอาณาเขตออกไปไกล





4. เหตุใดการสร้างปราสาทหรือเทวสถานของขอมจึงทำให้ขอมเสื่อมอำนาจลง
 - ก. เพราะดวงเมืองของขอมขัดต่อเทวสถาน
 - ข. เพราะต้องใช้แรงงานและเงินจำนวนมากในการสร้าง
 - ค. เพราะประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการสร้างเทวสถาน
 - ง. เพราะคนไทยสามารถแทรกซึมเป็นคณงานมาเป็นไส้ศึกได้
5. การสถาปนากรุงสุโขทัยเกิดจากวิธีใด
 - ก. กลุ่มคนไทยรวมตัวต่อต้านอิทธิพลของพม่า
 - ข. กลุ่มคนไทยและมอญอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน
 - ค. กลุ่มคนไทยรวมตัวตั้งตนเป็นอิสระไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจขอม
 - ง. กษัตริย์ขอมมอบอำนาจให้พ่อขุนผาเมืองมาสถาปนากรุงสุโขทัย
6. ข้อใดเป็นพระนามเดิมของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - ก. ขุนศรีราม
 - ข. ขุนสามชน
 - ค. ขุนรามราช
 - ง. ขุนศรีสัชนาลัย
7. พ่อขุนผาเมืองมีความสำคัญต่ออาณาจักรสุโขทัยอย่างไร
 - ก. เป็นบุตรของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - ข. เป็นผู้ร่วมทำสงครามขับไล่ขอม
 - ค. เป็นบุตรเขยของอาณาจักรขอม
 - ง. เป็นผู้ต้านอิทธิพลของพ่อขุนบางกลางหาว
8. เมืองที่มีพัฒนาการมาจากเมืองเชลียงคือข้อใด
 - ก. ตาก
 - ข. สุโขทัย
 - ค. ศรีสัชนาลัย
 - ง. กำแพงเพชร





9. ข้อใดคือหลักฐานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
- ก. จารึกวัดศรีชุม
 - ข. พงศาวดารศรีอยุธยา
 - ค. ตำราเมืองเงินยางเชียงแสน
 - ง. จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
10. ผู้ทรงนิพนธ์ เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง คือพระมหากษัตริย์พระองค์ใด
- ก. พระยาเลอไทย
 - ข. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - ค. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - ง. พระมหาธรรมราชา (ลิไทย)





บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2556). **เรียนรู้ประวัติศาสตร์สุโขทัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กิดานันท มลิทอง. (2548). **เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). **80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตเปอร์เฟกชัน.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. (2548). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ม.1**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ทิวัตต์ มณีโชติ. (2549). **การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. นนทบุรี : เกรท เอ็ดดูเคชั่น.
- ฝ่ายนวัตกรรมการเรียนรู้. (2548). **แผนการจัดการเรียนรู้สองแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประวัติศาสตร์ ม.1**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- พระมหากษัตริย์กรุงสุโขทัย. (2557). (ออนไลน์). แหล่งที่มา ; <http://www.place.thai-tour.com/sukhothai>. (13 กุมภาพันธ์ 2557).
- พ่อขุนศรีอินทราทิตย์. (2557). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://info.dla.go.th>. (13 กุมภาพันธ์ 2557).
- วิทยา ปานะบุตร. (2553). **คู่มือเสริมทักษะการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ม.1**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.



ภาคผนวก





เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

ข้อ	เฉลย
1.	ก
2.	ง
3.	ข
4.	ก
5.	ข
6.	ค
7.	ค
8.	ข
9.	ง
10.	ก



เล่มที่ 1 เรื่อง การอ่านภาษาจากระบุโทษ

ก

คำชี้แจง หลังจากศึกษาเนื้อหาในใบความรู้ที่ 1 แล้วให้จับคู่ข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน
โดยนำตัวอักษร (ก, ข, ค...) ด้านขวามือมาใส่หน้าลำดับข้อ (1, 2, 3...)
ด้านซ้ายมือ (10 คะแนน)

- | | |
|---|-------------------------------|
| ___ ฅ 1. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ | ก. เมืองสุโขทัยและเมืองเชลียง |
| ___ ฅ 2. พ่อขุนนาวนำถุม | ข. เมืองศรีสัชนาลัย |
| ___ ก 3. นครสองอัน | ค. เมืองฉอด |
| ___ ฅ 4. พ่อขุนผาเมือง | ง. อาณาจักรขอม |
| ___ ฅ 5. โขลญลัฬง | จ. เมืองสุโขทัย |
| ___ ง 6. การสร้างปราสาทและเทวสถาน
จำนวนมาก | ฅ. ขุนนางขอม |
| ___ ค 7. ขุนสามชน | ช. เมืองเชลียง |
| ___ จ 8. วัดศรีชุม | ซ. เมืองบางคนที |
| ___ ฅ 9. บ้านโคก | ฅ. ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง |
| ___ ฅ 10. พระยาสิทธิ | ญ. เมืองรัต |



เกณฑ์การให้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

เกณฑ์ผ่านการประเมินผล นักเรียนทำได้ตั้งแต่ 8 คะแนนขึ้นไป



เฉลยใบงานที่ 1.2 เรื่อง การสถาปนากรุงสุโขทัย

คำชี้แจง หลังจากศึกษาเนื้อหาในใบความรู้ที่ 1 แล้วตอบคำถามต่อไปนี้ (10 คะแนน)

1. พระแสงขรรค์ชัยศรี ถือเป็นเครื่องหมายแสดงสิ่งใด
ตอบ แสดงอำนาจอาญาสิทธิ์
2. ใครคือผู้ที่ครองเมืองบางยาง
ตอบ พ่อขุนบางกลางหาว
3. พระยาสิทธิไทยมีพระมเหสีพระนามว่าอะไร
ตอบ พระนางศรีธรรม
4. พระยาสิทธิไทยมีนโยบายในการปกครองโดยใช้อะไรเป็นหลักในการปกครอง
ตอบ พระพุทธศาสนา
5. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดการปกครองสมัยก่อนจึงใช้ศาสนาเป็นหลักในการปกครอง
ตอบ อาศัยความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวผู้คน
6. พระโอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์คือใคร
ตอบ พ่อขุนบานเมือง และพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
7. ราชวงศ์พระร่วงมีพระมหากษัตริย์ปกครองสุโขทัยกี่พระองค์
ตอบ 9 พระองค์
8. ผู้ที่ประทานพระแสงขรรค์ชัยศรีแก่พ่อขุนผาเมืองคือใคร
ตอบ พระเจ้าชัยวรมันที่ 7
9. พ่อขุนมั่งราย และพ่อขุนงำเมือง เป็นพระสหายกับพระองค์ใดในราชวงศ์พระร่วง
ตอบ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
10. เพราะเหตุใดพ่อขุนศรีอินทราทิตย์จึงให้ชื่อขุนรามราช เป็น รามคำแหง
ตอบ ชนช้างกับพ่อขุนสามชนแล้วชนะ



เกณฑ์การให้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

เกณฑ์ผ่านการประเมินผล นักเรียนทำได้ตั้งแต่ 8 คะแนนขึ้นไป



เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

ข้อ	เฉลย
1.	ก
2.	ก
3.	ง
4.	ข
5.	ค
6.	ค
7.	ข
8.	ข
9.	ก
10.	ง

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย



กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
รวม.....คะแนน				

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย



กระดาษคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
รวม.....คะแนน				

เล่มที่ 1 เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

๑

เอกสารประกอบการเรียนชุด อาณาจักรสุโขทัย